

Posudek vedoucího diplomové práce

Název práce: **Dělbba moci a její projevy v Evropské unii**

Autor práce: **Viktor Martinec**

Datum odevzdání práce: 8. prosince 2022

Předložená diplomová práce splňuje předepsané formální náležitosti. Zabývá se Evropskou unií z hlediska horizontální dělby moci a forem vlády.

Práce je členěna do tří kapitol. První kapitola pojednává obecně o dělbě moci a formách vlády. Druhá kapitola se z různých hledisek zabývá dělbu moci v institucionálním systému Evropské unie. Třetí kapitola potom promítá na Evropskou unii klasifikaci forem vlády obvyklou ve státovědě.

Téma je široké a diplomant ho pojal ještě poněkud rozšiřujícím způsobem, neboť vedle samotného rozdělení moci do něj zahrnul i související otázku formy vlády. Tím bylo dáno i celkové zaměření práce, jejímž jádrem práce je hledání a popis paralel a rozdílů mezi postavením, pravomocemi a vzájemnými vztahy orgánů EU na straně jedné a ideálními typy nebo konkrétními ústavními modely tomu odpovídajících státních orgánů či forem vlády na straně druhé. Diplomant pracoval s reprezentativním okruhem literatury, včetně anglickojazyčné. Zejména v první kapitole se musel vypořádat i s různou terminologií různých autorů (a jejich překladů do českého či anglického jazyka).

První kapitola se v adekvátní stručnosti zabývá základními pojmy (dělbba moci, formy vlády), přičemž rozlišuje prvek (striktního) oddělení a prvek vzájemné interakce mocí. Podle toho pak strukturuje i druhou kapitolu.

Druhá kapitola začíná krátkým výkladem o principu institucionální rovnováhy. V práci možná mohla být věnována větší pozornost právě výkladu normativního obsahu tohoto principu vycházejícího z judikatury ve věcech různých sporů mezi evropskými institucemi, protože tento princip může mít jasnější normativní důsledky než obecná teorie dělby moci (byť se o to v literatuře vedou spory). Diplomant se ale (vzhledem k rozsahu práce opodstatněně) zaměřil na obecnější otázku horizontálního rozdělení a sdílení kompetencí mezi orgány EU, nikoli na argumentaci v rámci soudního rozhodování konkrétních sporů o kompetence. Následně práci strukturuje nejprve podle podstatných atributů moci zákonodárné, výkonné a (opět logicky) v menší míře soudní, popisuje jejich právní úpravu v institucionálním systému EU, poukazuje na inspirační zdroje či paralely s jejich uspořádáním ve vybraných státech. Posléze se zabývá interakcemi těchto mocí („brzdami a protiváhami“). Téma bylo jistě možné strukturovat mnoha způsoby v závislosti na cílech a důzazech práce, ale diplomantem zvolená struktura je přes možnou nižší přehlednost (v části 2.1 převládá pohled skrze funkční dělbu moci, v části 2.3 výrazněji i organizační) smysluplná a je v textu logicky dodržována. Je otázkou, zda bylo účelné se podrobněji věnovat i Účetnímu dvoru a Evropské centrální bance, nicméně diplomant zde správně poukazuje na to, že tyto dva orgány jsou postaveny formálně naroveň Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropské komisi a Soudnímu dvoru Evropské unie. Dospívá k závěru, že jejich pravomoci zásadně neovlivňují vztahy mezi ostatními orgány. Vedle toho ve druhé kapitole stručně pojednává o personální dělbě moci (část 2.2) a o důsledcích, které

mohou pro horizontální dělbu moci plynout z federativního uspořádání EU a z demokratického principu EU a debaty o demokratickém deficitu (části 2.4 a 2.5).

Třetí kapitola se vrací k formám vlády vztaženým k systému orgánů Evropské unie. Zde diplomant převážně rekapituluje poznatky z druhé kapitoly a vyvozuje z nich závěry pro možnost podřazení EU pod jednotlivé modely formy vlády. Nad rámec toho kriticky diskutuje i tezi Ch. Möllerse o paralele mezi Evropskou unií a direktoriální formou vlády ve Švýcarsku.

Diplomant v úvodu (s. 1) formuluje tři teze, k nimž se vztahují jeho závěry: „1. *Vůdčí zásadou pro uspořádání moci v rámci nejvyšších orgánů Evropské unie je princip institucionální rovnováhy, který je doplňován principem dělby moci.* 2. *Horizontální dělbu moci v rámci nejvyšších orgánů Evropské unie nelze připodobnit k parlamentní, prezidentské, direktoriální či poloprezidentské formě vlády.* 3. *Dosažený stupeň federalizace a demokratizace v Evropské unii má vliv i na uspořádání horizontální dělby moci v rámci nejvyšších orgánů Evropské unie.*“

K první tezi v závěru uvádí, že princip institucionální rovnováhy se projevuje zejména při uspořádání moci zákonodárné, zatímco u dalších mocí, zejména moci soudní, EU spíše sleduje obecnou teorii dělby moci. Tento závěr by byl silnější, pokud by mu předcházela jasnější výklad k principu institucionální rovnováhy, jak je chápán v EU – čím přesně se liší od „principu dělby moci“? Pokud se diplomant striktně drží vymezení, které přebírá od T. Christiansena (s. 12), pak lze s jeho závěrem souhlasit, neboť vyplývá již z tohoto vymezení (institucionální rovnováha mezi Evropským parlamentem, Radou a Komisí). Nemusí se ale týkat jen zákonodárství (nebo obecně normotvorby), ale i jiných sporů mezi těmito orgány. Soudní dvůr tyto spory rozhoduje a stojí tak vně institucionální rovnováhy, nechápeme-li ji jen jako zákaz překračování kompetencí, neřeší-li Soudní dvůr otázky své vlastní kompetence nebo netransformuje-li tento princip např. do zdrženlivosti při přezkumu legislativních aktů EU. Argumentem ve prospěch diplomantova závěru je konečně i poměrně vyhraněné pojetí oddělení soudní moci od ostatních složek moci v demokratických právních státech, které se nutně promítlo i do postavení Soudního dvora EU, což diplomant v práci zachycuje.

Pokud jde o druhou tezi, dospívá diplomant k závěru, že systém dělby moci v Evropské unii nelze zcela připodobnit k parlamentní, prezidentské, poloprezidentské či direktoriální formě vlády, což odpovídá převažujícím závěrům v odborné literatuře, byť se na základě dílčích paralel a zejména v souvislosti s úvahami o institucionálních reformách EU objevují i teze opačné.

U třetí teze pak konstatuje, že vzhledem ke stupni federalizace EU je nutné „*setrvat na současném uspořádání zákonodárné a soudní moci v rámci nejvyšších orgánů Evropské unie*“ (s. 44-45), čímž je (v kontextu části 2.4) zřejmě míněna především existence přímo voleného orgánu s relevantními parlamentními pravomocemi a soudu plnicího roli federálního nejvyššího (ústavního) soudu.

Celkově se domnívám, že diplomant v rámci přístupu, který k tématu zvolil, osvědčil schopnost systematického zpracování velmi komplikovaného tématu a udržel hlavní linii a celkovou vyváženost textu. V něm propojuje popis s vlastními úvahami a přináší několik podnětných obecnějších postřehů.

V rámci obhajoby by se diplomant mohl vyjádřit k otázce, zda v institucionálním systému EU spatřuje z hlediska dělby moci nějaké problémy či nedostatky.

Na základě výše uvedeného doporučuji práci k obhajobě a předběžně navrhuji hodnotit ji známkou výborně.

V Praze dne 28. prosince 2022

JUDr. Jan Grinc, Ph.D.